

Verkwikkende Vergezichten

Regionaal ontwerpen aan
gezondheid en geluk

JURYVERSLAG

13^e EDITIE EO WIJERSPRIJSVRAAG
2025-2026

Februari 2026

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Enkele gedachten vooraf.....	4
Regio MooiMaasvallei.....	5
Juryberaad	5
Geselecteerde inzendingen.....	6
Maasverleiding – smart, green & healthy together	6
Who's Afraid of Red, Green & Blue	7
GezondheidsGeneratoren	8
Overige inzendingen	8
Regio Foodvalley.....	10
Juryberaad	10
OverErven – ademruimte maken en doorgeven	11
Het Nieuwe Menu	12
Nieuwe wegen voor een gezonde Foodvalley!	13
Overige inzendingen	13
Regio Drenthe-Overijssel	15
Juryberaad	15
Geselecteerde inzendingen.....	16
Van wingewest naar welzijnslandschap	16
Machtig mooie regio!	16
Alles wat leeft, beweegt	17
Overige inzendingen	18
Colofon.....	20

Inleiding

De dertiende editie van de Eo Wijersprijsvraag gaat over hoe op regionaal niveau ontworpen kan worden aan gezondheid en geluk. Drie regio's vormen het speelveld: **MooiMaasvallei** (op de grens van de Peel en Noord-Limburg), **Foodvalley** en de hoogveenontginningen in het grensgebied van **Drenthe en Overijssel**.

De hoofdvraag luidt: **'Ontwikkel een regionale visie voor het vergroten van de algemene volksgezondheid en het 'bruto regionaal geluk' en voor het verkleinen van gezondheidsachterstanden binnen de regio.'** De visie moet bestaan uit ruimtelijke oplossingen en maatregelen die een gezonde regio dichterbij brengen en een ontwikkelstrategie over de wijze waarop die oplossingen worden uitgevoerd. De ambities zijn hoog. De gezondheidsachterstanden en -verschillen moeten binnen drie generaties zijn weggewerkt. Bovendien moeten de lucht, de bodem en het water dan schoon zijn en van hoge kwaliteit. Voor een gedetailleerde beschrijving van de opgave en de regionale uitwerkingen is het [reglement](#) beschikbaar.

De prijsvraag bestaat uit twee rondes. Voor de eerste ronde leverden in totaal 34 teams een visiedocument in waarin zij in woord en beeld hebben beschreven hoe zij de gestelde opgave voor de betreffende regio willen aanpakken. Tijdens het juryberaad op 28 januari 2026 zijn alle inzendingen besproken en beoordeeld en is besloten welke drie teams per regio doorgaan naar de tweede ronde. Deze teams werken de komende maanden hun voorstellen uit tot volwaardige plannen. In juni worden deze plannen beoordeeld en in het najaar worden de regionale en landelijke winnaars bekendgemaakt.

Dit document bevat het verslag van de eerste jurybijeenkomst. In de beoordeling zijn de volgende criteria gehanteerd: 1. inhoudelijke kwaliteit en integraliteit van analyse en oplossingsrichtingen; 2. koppeling van het gezondheidsvraagstuk aan de andere maatschappelijke opgaven; 3. innovatie- en verbeeldingskracht; 4. uitvoeringskracht; 5. procesaanpak tweede ronde (in het bijzonder hoe andere disciplines en stakeholders worden ingezet); 6. relevantie: in hoeverre de inzending kwesties adresseert die toepasbaar zijn voor andere gebieden.

De jurering zelf was een tweetrapsraket. Voorafgaand aan het juryberaad gaf elk jurylid per criterium scores. De rangschikking die daar per regio uit voortkwam, vormde het startschot voor de jurygesprekken. Deze werkwijze heeft niet betekend dat de inzendingen met de hoogste scores automatisch doorgingen. De confrontatie van individuele beoordelingen en zienswijzen kunnen immers leiden tot nieuwe inzichten. Oftewel: de scores gaven een richting, maar in conclaaf kwam de jury tot definitieve besluiten.

De jurygesprekken vonden plaats op de 36^e verdieping van een Rotterdamse kantoortoren. Daar verzamelde zich in eerste plaats de **landelijke jury**: voorzitter en Commissaris van de Koning in Zeeland Hugo de Jonge, landschapsarchitect Yttje Feddes en gezondheidswetenschapper Lea den Broeder. Per regio kregen zij gezelschap van **juryleden uit de regio**. Voor MooiMaasvallei waren dat zorgbestuurder Pauline Terwijn, expert ruimtelijke kwaliteit Geert de Vries en lid van het regionaal burgerberaad Jurgen Bous. Vanuit Foodvalley schoven de wethouder uit Ede Jan Pieter van der Schans en landschapsarchitect Eveline de Kock aan. Namens Drenthe-Overijssel waren architectuurhistoricus Marinke Steenhuis en GGD-directeur Nelleke Vedelaar aanwezig.

Bekijk [hier](#) alle inzendingen online

Enkele gedachten vooraf

Hoewel het streven naar gezondheid en een gelukkig leven lange tijd onderdeel is geweest van de Nederlandse planningstraditie, is het regionale schaalniveau op dit vlak lang een blinde vlek geweest. Ontwerpexercities over gezonde leefomgeving, gezond gedrag en sociale cohesie betreffen vrijwel altijd het stads- en buurtniveau. Wat dit betreft zijn de regio en het landschap onontgonnen terreinen die met deze editie van de Eo Wijersprijsvraag nader verkend worden.

De jury sprak vooraf van een ‘spannend’ thema. Zou de koppeling tussen gezondheid en landschap voldoende aanspreken? Durven ontwerpteams zich hieraan te wagen? Het aantal inzendingen laat zien van wel. De Eo Wijersprijsvraag leeft en het gekozen thema al helemaal. Het sluit overigens aan bij het verhaal van NOC-NSF dat zich als partner aan deze editie heeft verbonden. De sportkoepel heeft behoefte aan nieuwe perspectieven op fysiek en mentaal welzijn en dicht ruimtelijke benaderingen daarin een sleutelrol toe.

De 34 voorstellen laten zien dat er op regionaal niveau best wat ruimtelijke knoppen zijn om aan te draaien. Door de milieu-impact van industrieën en landbouw te verminderen, ontstaat een ‘schoon’ landschap met frisse lucht, helder water en een vitale bodem. Op sociaaleconomisch vlak zorgt een rijk palet aan voorzieningen – de toegang tot openbaar vervoer, zorg en onderwijs en het aanbod van banen – dat inwoners voldoende mogelijkheden hebben om zich te ontplooiën en een bestaan op te bouwen. In beide gevallen geldt dat goede ruimtelijke ordening ervoor zorgt dat minder mensen aanspraak hoeven te maken op het toch al overbelaste zorgsysteem.

Daarnaast kunnen slimme ingrepen in het landschap gezond gedrag aanwakkeren. Denk aan fiets- en wandelroutes, de beschikbaarheid van gezond voedsel via collectieve tuinen of voedselbossen en aangename en veilige openbare ruimtes voor ontmoeting en samenkomst. Een doordachte ruimtelijke inrichting kan zelfs inspelen op de behoeftes van specifieke doelgroepen zoals dementerende ouderen, jongeren of mensen met een depressie.

Over het algemeen zagen de juryleden intelligente analyses van wat er in de drie regio’s speelt. Ze noemen het knap hoe inzenders erin slagen om duidelijke relaties te leggen tussen gezondheid, landschap en ruimte. De oplossingen die de teams op tafel leggen zijn vaak ideologisch gedreven. Zo’n holistische blik is prijzenswaardig en kan belangrijk zijn om een wervend verhaal neer te zetten. Het gevaar is wel dat daardoor de broodnodige eerste stappen – wat gaan we concreet doen? – onderbelicht raken of soms zelfs ontbreken.

Regelmatig stelde de jury zichzelf de vraag of de voorgestelde oplossingen wel matchen met de cultuur en het politieke discours van een regio. Tegelijkertijd zag de jury een hoop empathie. Het is, volgens een van de juryleden, ontroerend om te zien hoe inzenders zich hebben ingeleefd in de uitdagingen waarmee de drie regio’s kampen.

Zowel de geselecteerde inzendingen als de overige inzendingen zijn in dit verslag in willekeurige volgorde weergegeven.

Regio MooiMaasvallei

Juryberaad

Zonder reële vraagstukken te bagatelliseren – een dreigend tekort aan zorgpersoneel, vergrijzing – stelt de jury vast dat de regio MooiMaasvallei vooroploopt in het werken aan gezondheid en geluk. Al geruime tijd werken zorgaanbieders, gemeenten, werkgevers en maatschappelijke organisaties intensief samen om het welzijn van de inwoners te vergroten. Zoals regionaal jurylid en bestuursvoorzitter van het plaatselijke Pantein Maasziekenhuis Pauline Terwijn het formuleerde: ‘De crux is om als organisatie te bepalen hoe jouw werkzaamheden aansluiten bij die van andere partijen om zo gezamenlijk het leven van mensen gezonder te maken. In mijn geval betekent dit dat ik me inzet voor goede zorg, maar dat wij als ziekenhuis ook nadenken over hoe we op streekniveau het welzijn kunnen verbeteren.’

In die samenwerking is een prominente rol weggelegd voor de inwoners van de Brabants-Limburgse regio. Via een burgerberaad laten zij professionals en overheden weten wat zij nodig hebben en wat zij verlangen. Dat betekent overigens niet dat inwoners zelf geen verantwoordelijkheid dragen. Ze worden nadrukkelijk aangesproken op wat zij zelf kunnen doen om tot een gezond en gelukkig leven te komen.

Deze ‘regionale gezondheidsbeweging’ heeft ertoe geleid dat op beide oevers van de Maas – het grondgebied van de gemeenten Bergen, Gennep en Land van Cuijk – tal van beloftevolle projecten zijn gestart, variërend van zorgverlening tot jeugdzorg, van festivals tot boomplantacties, van samen gezond eten tot opruimdagen, van sport en recreatie tot sociaal werk. Het is vanwege precies deze veelheid aan succesvolle initiatieven dat de jury inzendingen die inzetten op dit soort lokale en kleinschalige bottom-upprojecten uiteindelijk terzijde heeft geschoven. Hoewel sommige tot de verbeelding spreken en vertrouwen wekken – denk aan een ‘menukaart’ met routes, moestuinen en ‘gemeenschapstherapie’ – weerspiegelen ze vooral wat er al gaande is.

De regio MooiMaasvallei is op dit moment vooral gebaat bij inzendingen die de transformatie en ontwikkeling van het landschap centraal stellen. Die behoefte aan een landschappelijk verhaal – of visie, of raamwerk – is meerledig. De jury is benieuwd naar hoe ingrepen, projecten en initiatieven op grotere schaal het aanzien van het landschap beïnvloeden. Tegelijkertijd is een landschappelijk raamwerk nodig om houvast te geven aan al die lokale projecten die op stapel staan. Overkoepelend geldt dat het landschap van MooiMaasvallei de ingezette beweging naar een gezonde regio moet ondersteunen. Kortom, een vitale bodem, een schoon watersysteem en een sterke natuur. Of zoals de regio in haar opgaveformulering stelt: “Als we een ‘bloeizone’ willen zijn, moet het evenwicht tussen mens, natuur en landbouw hersteld.”

Die zoektocht naar het ‘beste’ landschappelijke verhaal heeft niet betekend dat de jury ineens voor alleen maar grote ingrepen pleit. Een stevig gebaar, of zoals een van de juryleden zei ‘een voorstel à la de Marker Wadden’ is hier niet op zijn plaats. Vanwege de regionale betrokkenheid en de vele kleinschalige initiatieven zou een groots en meeslepend masterplan alleen maar averechts werken. Het is volgens de jury zaak om met gerichte ingrepen reeds aanwezige kwaliteiten en identiteiten te articuleren om zo het landschappelijke decor van MooiMaasvallei toegankelijk, geschikt en bruikbaar te maken voor een vitaal en gezond leven.

Om deze redenen gaan de voorstellen **GezondheidsGeneratoren** en **Who’s Afraid of Red, Green & Blue** door. De eerste omdat dit team vanuit een scherpe gezondheidsanalyse tot

concrete ruimtelijke voorstellen komt, de tweede omdat het een landschapsvisie op tafel legt waarbinnen allerlei gezondheidsinitiatieven tot hun recht kunnen komen. Als derde voorstel gaat **Maasverleiding – smart, green & healthy together** door. In dit project komt het beste van twee werelden samen. Via een uitgekiende methodiek wordt inzichtelijk gemaakt hoe ideeën van onderop kunnen leiden tot landschapsontwikkeling. Dat daarbij gebruik wordt gemaakt van digitale technologieën is alleen maar toe te juichen.

Geselecteerde inzendingen

Maasverleiding – smart, green & healthy together

Team

René Paré - *MAD emergent art center*
Paul Winkelmolen - *Movares*
Daan Laansma - *Movares*
Marius Monen - *Avans Hogescholen*
Paul van Zoggel - *Wageningen Universiteit*
Tineke Reijbroek - *Ontwerp Tineke Reijbroek*
Rob Tieben - *Games for Health*

Bekijk [hier](#) de visie

De inzending erkent dat zowel landschappelijke en ecologische factoren als de sociaaleconomische dynamiek van invloed zijn op de algehele gezondheid. Verbeteringen op beide vlakken zijn nodig om het welzijn op regionale schaal te vergroten. In de strategie om dit voor elkaar te krijgen doet het team recht aan de gangbare praktijk van talloze projecten en initiatieven, maar laat het tegelijkertijd zien hoe daarmee het landschap stapsgewijs kan en moet veranderen.

De jury is onder de indruk van de methodiek die hiervoor is uitgedacht. De Maasvallei is opgedeeld in pixels, laten we zeggen herkenbare eenheden met duidelijke culturele en fysische eigenschappen. Als zo'n pixel, of beter gezegd perceel, vrijkomt bepaalt de lokale gemeenschap – in de vorm van 'buurthuizen' – wat daar dan moet gebeuren. De kunst is om tot ideeën te komen die én het landschap gezond maken (verdroging tegengaan, waterkwaliteit omhoog, biodiversiteitsherstel) én mensen de mogelijkheid bieden voor een vitaal en gezond leven. In de dorpskernen gaat het om verbeteringen in het dagelijks leven, zoals ontmoeting, hulp, bewegen en gezond eten. In de dorpsranden liggen kansen voor projecten die een gezonde levensstijl aanwakkeren zoals pluktuinen, voedselbossen, wandelroutes en dorpsakkers. In het buitengebied kunnen vrijkomende percelen ingezet worden voor coöperatieve concepten op het gebied van wonen, zorg, educatie en cultuur.

De jury looft de kleinschalige aanpak waarin draagvlak en gemeenschapszin gecombineerd worden met landschapsontwikkeling. Voor de volgende fase adviseert ze de inzenders om het pixelmodel minder technocratisch te maken. Anders gezegd: maak zichtbaar en beleefbaar in wat voor plekken die vrijkomende percelen veranderen en hoe ze als patchwork het aanzien en de schoonheid van het landschap beïnvloeden. Daarnaast gaat de jury ervan uit dat het 'dorpshuis' bedoeld is als metafoor voor de vele gemeenschappen en groepen die nu al actief zijn in het gebied. Daarmee wil ze benadrukken dat nieuwe dorpshuizen in letterlijke zin niet nodig zijn en dat juist de reeds aanwezige en laagdrempelige pleisterplaatsen – waar mensen terecht kunnen voor een praatje,

hulpvragen of activiteiten – uitermate geschikt zijn als spilfuncties in de aanstaande landschapstransformaties.

Tot slot de toepassing van technologie. De jury gelooft in de rol die de inzending toedicht aan data-analyses, sensoren, games en open source voor het monitoren van effecten, het betrekken van mensen en het delen van kennis. Maar ze waarschuwt ook dat dit geen wassen neus mag blijken.

Who's Afraid of Red, Green & Blue

Team

Guido van Loenen - *Rho Adviseurs*
Stefan La Grand - *Rho Adviseurs*
Jos Leijten - *Rho Adviseurs*
Peter Steehouder - *Rho Adviseurs*
Kai Nieuwenhuizen - *Rho Adviseurs*
Donne Gerlich - *Rho Adviseurs*
Arnold Meijer - *SAB*
Frank Maas - *SAB*
Wout Velthof - *SAB*

Bekijk [hier](#) de visie

Een sterke landschappelijke benadering waarin de regionale schaal erkend wordt en krachtige ingrepen niet geschuwd. De jury roemt de opbeurende toon: de inzenders roepen op niet bang te zijn om nu en dan een stevige ingreep te doen en proberen bedreigingen als kansen te zien.

De aanpak om in vier treffend gekozen zones – de Peelrand, een agrarische en logistieke zone, het rivierlandschap en de oostelijke vallei – tot concrete interventies te komen, spreekt tot de verbeelding. De jury looft de variëteit, van fietsroutes en laarzenpaden tot nieuwe woonvormen, van verrassende zorgconcepten tot alternatieve vormen van voedselproductie, van natuurherstel tot ecotoerisme. De projecten en maatregelen stoelen op een op deze regio toegespitste variant van de lagenbenadering. Een vitaal bodem- en watersysteem is voorwaarden scheppend voor een gezonde leefomgeving, terwijl de oude bekensystemen een netwerk vormen voor wandelen, fietsen en openbaar vervoer. De dorpen ontwikkelen zich tot sociale en culturele knooppunten waarbij de inrichting van de openbare ruimte samenkomst, ontmoeting en participatie in de hand werkt. De jury gelooft dat met de nadruk op bewegen, gemeenschapszin en ontmoeting niet alleen de fysieke gezondheid verbetert, maar ook het mentale welzijn naar een hoger plan wordt getild.

De jury geeft twee concrete adviezen mee. Het is raadzaam om per zone een pilotproject aan te wijzen en het is dan aanbevelingswaardig om plekken te nemen waar veel speelt en meerdere vraagstukken samenkomen. Dit kan houvast bieden in de communicatie met de regio: waar beginnen we als eerste, wat willen we de komende vijf jaar bereiken? Daarnaast is het oostelijk deel – de Limburgse kant – nu nog onderbelicht. Dit gebied verdient straks evenveel aandacht te krijgen als het Brabantse deel.

GezondheidsGeneratoren

Team

Peter Hermens - *Werkend Landschap*

Maarten Schenk-Verbruggen - *Werkend Landschap*

Sjef van Dongen - *Fruitzforlife*

Bekijk [hier](#) de visie

Naast wederom een overtuigende analyse van hoe de staat en het gebruik van het landschap gezondheid en welzijn al dan niet bevorderen (met gelukkig ook oog voor landbouw en verkeer), is de jury vooral te spreken over hoe uiteenlopende gezondheidsprojecten en -programma's - generatoren genoemd - vertaald zijn naar concrete ruimtelijke principes. Dit werkt twee kanten op. Ten eerste bevat het voorstel ruimtelijke inrichtingen (groeiplaatsen) die gezondheid en welzijn aanjagen, zoals zen- en theetuinen, gemeenschappelijke woonconcepten, herenboerderijen, landbouw inclusieve natuurgebieden, nieuwe bossen en dorpsroutes. Ten tweede zijn handelingen benoemd (groeiacties) die de leefomgeving in positieve zin beïnvloeden. Denk aan watersport, landschappelijke recreatieconcepten, 'bos bouwende' buitensporten of, heel verrassend, het omwoelen van de bodem via motorcross.

De jury noemt het een prikkelende aanpak die tot de verbeelding spreekt en ook buiten MooiMaasvallei toepasbaar is. Door het onderscheid in zes landschapstypen maakt het voorstel duidelijk welke potenties er achter de verschillende landschappen schuilgaan. De jury juicht het toe dat inwoners gestimuleerd worden om 'generatoren' te worden van de eigen gezondheid. De set aan ideeën is rijk genoeg met voor ieder wat wils.

Voor de volgende fase geeft de jury het team drie aanbevelingen mee. Als eerste mag de relatie met gezondheid sterker. De monitoring via een dashboard is interessant, maar maak nog explicieter hoe de genoemde acties en interventies het welzijn bevorderen - dat maakt het verhaal geloofwaardiger. Daarnaast moet straks duidelijk worden hoe al die interventies en handelingen op regionaal niveau het aanzien van het landschap beïnvloeden. Tot slot een advies voor de aanpak: kijk ook naar andere manieren om mensen en organisaties te betrekken en te enthousiasmeren. Naast werkateliers is het wellicht effectiever om wandelingen te organiseren of diners.

Overige inzendingen

Bekijk [hier](#) alle overige inzendingen voor regio MooiMaasvallei

Verkwikkende Druppels voor Mens en Natuur

De empathische aanpak is aansprekend: uitgaan van wat er al is en daar 'organisch' op voortbouwen. Het is een interessante gedachte om in plaats van een vaststaand ontwerp lokale projecten en initiatieven te bundelen - het gaat om de verbindingen die daaruit ontstaan en minder om het neerleggen van een nieuwe structuur of ingreep. Tegelijkertijd gebeurt dit al en dat is dan ook de voornaamste reden geweest waarom de jury dit voorstel niet door laat gaan.

Gelukkig onderweg naar een intens(ief) landschap

Een landschappelijk ontwerp met enkele krachtige onderdelen. Zoals het koppelen van woonzorgcentra aan buitenplaatsen en het versterken van vijf karakteristieke natuurparken. Niettemin te eenzijdig gericht op landschapsinrichting en te weinig op de sociale kanten van gezondheid.

Daar waar het stroomt

Integrale benadering van de term gezondheid: oog voor bewegen, ontmoeten, voeding. Het idee om 'bewegend op zoek te gaan naar gezondheid' om zo tot plannen te komen, spreekt tot de verbeelding.

Gezonde bodem = gezond leven

Ook hier een integrale benadering van het gezondheidsthema met oog voor voedsel, bewegen, ontmoeten, recreëren en wonen. De analyse van de dilemma's waarmee de regio kampt is goed en doordacht. De presentatie is goed leesbaar, maar het gebrek aan een duidelijke landschappelijke vertaling maakt dat het voorstel uiteindelijk afvalt.

Bodem Burger Beweging (BBB)

Het is knap dat grote en complexe processen behapbaar zijn gemaakt en dat ook nog eens in begrijpelijke taal. Bewoners zijn goed betrokken in het plan, maar er is nog onvoldoende in beeld gebracht hoe andere stakeholders worden aangehaakt.

Rimpelingen in het landschap

Slimme opdeling in regio, dorp en plek en interessant om van bestaande 'rafelranden' iets moois te maken. Het landschappelijk ontwerp is uitvoerbaar, mede doordat lege erven en percelen een sleutelrol vervullen door ze te transformeren naar bijvoorbeeld zorg hubs. Al met al is de gezondheidsanalyse te summier en de landschappelijke aanpak te generiek.

De Gezonde Draai

De term 'gezondheidsparadox' getuigt van een goede analyse, al zijn er wel wat twijfels of het landschap net zo goed is bestudeerd. Heldere focus door voedsel een sleutelrol toe te dichtten, maar dan wel als onderdeel van een zogenoemde 'schijf van vijf' (in wisselwerking met beweging, ontmoeting, zingeving en leefomgeving). Het is een interessant concept en een sociaal plan ineens dat het in zich draagt om mensen aan te zetten tot actie. De inzet op de 'dorpsakker' als vliegwiel is wel erg kwetsbaar.

MaasMensa: aan tafel, allemaal!

Mooie analyse met concrete indicatoren die verder gaan dan de geëigende thema's zoals overgewicht en weinig bewegen. De 'menukaart' met maatregelen en projecten wekt vertrouwen, maar wijkt weinig af van wat al gaande is. De suggesties voor het vervolg – zoals wandelgesprekken met sleutelfiguren – zijn typerend voor hoe het er in MooiMaasvallei aan toe gaat. Maar: het feit dat de inzenders de landschappelijke kant 'parkeren' bij overheden, maakt dat dit op zichzelf sterke voorstel niet doorgaat.

Maak je HART voor een gezond landschap

Creatieve aanpak die mensen echt in beweging zet, vooral omdat bewoners niet alleen de gebruikers zijn van hun leefomgeving, maar ook de vormgevers. Het is mooi dat bestaande en nieuwe initiatieven worden verbonden, maar de focus op de Valleirijder betreft een te nauwe aanpak.

Regio Foodvalley

Juryberaad

Voor Foodvalley is het natuurlijk niet vreemd dat de meeste inzenders zich hebben beziggehouden met de wijze waarop in deze regio voedsel wordt geproduceerd. De intensieve veehouderij is een economische factor van jewelste, maar ook de oorzaak dat het landschap tussen het Veluwemassief en de Utrechtse Heuvelrug er op sommige plekken uitgeput bijligt. Niet voor niets zetten veel voorstellen in op een rigoureuze transitie van de landbouw, om zo het agrarisch landgebruik in balans te brengen met het bodem- en watersysteem en de druk op landschap en natuur te verlagen. Bovendien moet de omslag van dierlijke naar plantaardige eiwitten zorgen voor gezonder voedsel en dus een gezonder dieet.

De jury stelt vast dat sommige ingestuurde ideeën voor die transitie nog weinig raakvlakken hebben met het reilen en zeilen op een gemiddeld boerenbedrijf. Als denkoefening stelden de juryleden bij de bespreking van de inzendingen steeds dezelfde testvraag: hoe zou dit voorstel worden ontvangen in Barneveld? De jury concludeerde dat sommige inzenders te veel vanuit een ietwat naïeve, Randstedelijke blik redeneren, ervan uitgaande dat gemeenschappen die zo verweven zijn met de vleessector ‘wel even overstappen op de bonenburger’. Nu en dan getuigen plannen van weinig inlevingsvermogen en van een gebrek aan kennis van het gebieds-DNA en hoe landbouwkundige verdienmodellen zijn opgebouwd. Overigens wordt in de regio zelf gesproken over een verschuiving in de verhouding dierlijk-plantaardig van 60-40 nu naar 40-60 straks. Onder meer omdat dierlijke mest ook straks gewoon nodig blijft.

Dit wil overigens niet zeggen dat gesprekken over transities en cultuuromslagen in Foodvalley niet mogelijk zijn. Integendeel. Als ergens de eiwittransitie kans van slagen heeft is het wel hier. Zeker in de intensieve en gebouw gebonden veehouderij wordt goed geboerd, waardoor ondernemers in tegenstelling tot hun collega's in de melkveehouderij voldoende vet op de botten hebben om een omslag naar een andere bedrijfsvoering door te kunnen maken. Het is dan wel zaak om ze aan te spreken op hun ondernemerschap en ze een kansrijke, geloofwaardige en brede waaier van andere economische activiteiten voor te houden. Het is volgens streekjurylid en wethouder in Ede Jan Pieter van der Schans dé hamvraag: wat is straks het economisch profiel van Foodvalley waarbij de ‘gezondheid’ van het landschap hersteld is en de regio meer is dan ‘de achtertuin van de Randstad’? Twee voorstellen geven hier voorzichtig antwoord op en gaan dan ook door naar de tweede ronde: **OverErven - ademruimte maken en doorgeven** en **Het Nieuwe Menu**.

Om naast deze twee ‘voedselvoorstellen’ ruimte te geven aan een compleet andere invalshoek is besloten ook de inzending **Nieuwe wegen voor een gezonde Foodvalley!** te selecteren. Dit plan stelt een nieuwe fietsinfrastructuur voor om zo op regionale schaal gezond gedrag te bevorderen.

Geselecteerde inzendingen

OverErvan – ademruimte maken en doorgeven

Team

Jasper Hugtenburg - *H+N+S Landschapsarchitecten*

Feline Verbrugge - *H+N+S Landschapsarchitecten*

Stijn van de Ven - *H+N+S Landschapsarchitecten*

Rosanne Proost - *Witteveen+Bos*

Timon Verstoep - *Witteveen+Bos*

Lotte van Kempen - *Witteveen+Bos*

Dorus Vlierboom - *Witteveen+Bos*

Dennis Kamperman - *Witteveen+Bos*

Noa Schouten - *Wing*

Ties Blaauw - *Wing*

Bekijk [hier](#) de visie

Opvallend in deze inzending is de uitgebreide historische terugblik en volgens de jury is dit 'denken in generaties' nodig om tot herkenbare en legitieme toekomstbeelden te komen. Daarnaast legt het team haarfijn bloot hoe regionale gezondheid de resultante is van het samenspel tussen het individu, de samenleving en het landschap. Die laatste is in Foodvalley de zwakke schakel, omdat het onder grote druk staat door verkeer en verstedelijking, maar vooral door landbouw.

Precies hierom moet de agrarische sector transformeren naar een duurzame en minder vervuulende activiteit. De inzending stelt twee richtingen voor: innoveren of verbreden. Die eerste betreft de omslag naar een hoogtechnologisch specialisme, namelijk de productie van plantaardige eiwitten. De tweede is een 'stap terug' naar multifunctionele familiebedrijven waar naast kleinschalige en extensieve vormen van voedselproductie plek is voor maatschappelijke taken, zoals natuurherstel en zorgverlening. De jury is verheugd dat deze ideeën leiden tot concrete inrichtingsvoorstellen voor de vele boerenerven in het gebied. Daarmee wordt het behapbaar genoeg om agrariërs te overtuigen zaken anders te doen. Wat kan niet op een locatie, wat wel en onder welke voorwaarden?

De regionale juryleden benadrukken wel dat de mogelijke inrichtingen die de inzending schetst voor boerenerven – zorg erf, natuurerf, woonerf, agrarisch erf – beperkt zijn en misschien zelfs wat conservatief. Het is namelijk niet zo dat in het gebied veel erven leegstaan en het vergt in de woorden van de jury 'wel wat meer dan een theeschenkerij' om boerenerven die economisch goed presteren een alternatieve bestemming te geven. Het gaat in feite om een herontwerp van de economie, mogelijk zelfs van een landschappelijke herinrichting voor het gele gebied. De jury roept het team dan ook op om binnen de twee richtingen die ze onderscheidt – hightech landbouw en kleinschalig gemengd – nieuwe en kansrijke economische waarden te vinden die het landschap gezond maken en serieuze vervanging zijn voor de huidige landbouwkundige activiteiten.

Het Nieuwe Menu

Team

Rens Wijnakker - *FABRICations B.V.*

Olv Klijn - *FABRICations B.V.*

Duong Bui - *FABRICations B.V.*

Fabio Alzate Martinez - *FABRICations B.V.*

David Dooghe - *TNO*

Matthijs Ponte - *Zelfstandige*

Bekijk [hier](#) de visie

Foodvalley kent een vreemde paradox. Aan de ene kant is de algehele gezondheid van mensen hier relatief goed, aan de andere kant staat het landschap bol van de milieuproblematiek: stikstofdepositie op kwetsbare natuurgebieden, fosfaten en andere nutriënten die bodem en water vervuilen. Met een uitgesproken landschappelijke benadering wil dit team het tij keren. In plaats van een van bodem en water losgezongen landbouwsysteem moet Foodvalley om naar een productiesysteem dat recht doet aan de grenzen die het landschap tussen de Veluwe en Heuvelrug stelt.

De ruimtelijke vertaling schetst een aanlokkelijk en fijnzinnig toekomstbeeld: boekweit en graan op de oude enken, natte teelten langs het Valleikanaal, kringlooplandbouw in de beekdalen, voedselbossen op de landgoederen. De contrasten van het aloude valleilandschap worden in ere hersteld en Foodvalley is straks niet alleen het toonbeeld van gezond voedsel, maar ook een aangenaam decor voor landschappelijke woonvormen en innovatieve zorgconcepten.

De strategie om dit eindbeeld te bereiken spreekt aan. Geen haastwerk, maar een geleidelijke transformatie, kavel voor kavel, beginnend bij de bovenstroomse gebieden. Een cruciale eerste stap is om het landschap zelf 'op dieet' te zetten door gedurende de eerste jaren de verzadigde bodem te ontdoen van de enorme hoeveelheden nutriënten.

Voor het vervolg twee concrete aandachtspunten. De jury vraagt zich af of het haalbaar is om op de arme zandgronden in de overgangszones naar bijvoorbeeld de Veluwe nieuwe teelten te introduceren. De kans is namelijk groot dat dit alleen werkt met toevoeging van grote hoeveelheden voedings- en meststoffen. De vraag rijst of dat wijs is met zoveel kwetsbare natuur in de buurt en de aanscherping van de Kaderrichtlijn Water in het achterhoofd. Daarnaast verdienen andere gezondheidscomponenten, zoals bewegen en mentaal welzijn, meer aandacht. De jury is benieuwd hoe het nieuwe 'valleidieet' leidt tot sociale activiteiten. Dragen samen eten en samen oogsten bij aan de bestrijding van bijvoorbeeld eenzaamheid en het voorkomen van burn-outs?

Nieuwe wegen voor een gezonde Foodvalley!

Team

David Rademacher - *Rademacher de Vries Architecten*

Imke de Jong - *Natuurmonumenten*

Marina van Dijk - *Nederlandse Tour Fiets Unie*

Christopher de Vries - *Rademacher de Vries Architecten*

Bekijk [hier](#) de visie

Hoewel op het eerste gezicht weinig baanbrekend – ‘dit doen we deels al’ – blijkt het voorstel om Foodvalley uit te rusten met een fijnmazig fietsnetwerk bij nader inzien kansrijk en effectief. Fietsen staat namelijk voor heel veel. Het is een *way of life* die tal van gezondheidsaspecten aanraakt: beweging, geluksgevoel, meedoen, zingeving.

Dit blijkt wel uit de typologieën waaruit het fietsnetwerk is opgebouwd. Sommige onderdelen van het netwerk stimuleren sportief gedrag waarmee overgewicht en andere lichamelijke kwalen worden voorkomen. Onverharde paden gaan door besloten landschappen en weelderige natuur waardoor fietsen therapeutisch aanvoelt en een manier is om psychische aandoeningen te voorkomen of te verminderen. Bovenal staat de fiets symbool voor gezond transport en via zogenoemde snelfietsroutes komen dagelijkse bestemmingen – werk, school, winkel, hobby, cultuur – voor veel meer mensen binnen handbereik. De knooppunten in het netwerk versterken dit alles: op het ene kruispunt een sportclub, op het andere kruispunt een buurtpark, even verderop een zwemplek. De jury juicht het toe dat het fietsnetwerk wordt uitgewerkt voor het overgangsgebied naar de Veluwe. Daar is de slagingskans voor zo’n fietsinfrastructuur immers het grootst.

De jury roept op om in de vervolgfase de genoemde verbanden met andere opgaven expliciet te maken. Hoe levert dit fietsnetwerk een bijdrage aan de landbouwtransitie? Op welke manier maakt het ‘groene verstedelijking’ mogelijk? En hoe vindt natuurontwikkeling binnen dit netwerk plaats? Het zou bovendien mooi zijn als de fiets symbool staat voor ook andere actieve mobiliteitsvormen. Denk aan lopen en aan voertuigen die groepen met een beperking gebruiken zoals de driewieler, de scootmobiel en de rolstoel.

Overige inzendingen

Bekijk [hier](#) alle overige inzendingen voor regio Foodvalley

Terug naar de toekomst!

Herstel van de diversiteit aan bodemkundige landschappen om zo de verscheidenheid in het landschap terug te brengen. Leuk dat de Grebbelinie ingezet wordt als een landschappelijke drager waar opgaven en verhalen aan gekoppeld kunnen worden. De relatie en samenhang met gezondheid is echter te weinig uitgedacht.

Schuldenvrije Vallei

Een holistische benadering die aanspreekt. Vooral omdat de landbouwtransitie als een collectief vraagstuk wordt gepresenteerd in plaats van als een opgave die op het erf van

individuele boeren moet worden opgelost. Daarnaast is het voorstel realistisch over de lange tijd die het zal kosten om de transitie door te maken. Maar de samenhang tussen gezondheid en ruimte is uiteindelijk te dun, plus dat het voorstel ook wel wat zwaarmoedig overkomt terwijl optimisme nodig is.

Door de bomen het bos weer zien

Ruysdael-achtige beelden met een hoge artistieke kwaliteit. De *open planning interface* lijkt een interessant instrument om de complexiteit te verhelderen. Echter is het voorstel met name een theoretische aanpak gericht op het ontwikkelen van een systeem/tool en wordt de nadere uitwerking van gezondheid en geluk nog onderbelicht.

Helena's Paradijs

Dit is geen plan, maar een lezenswaardig essay. Met mooie collagebeelden en vanuit een culturele context beschrijven de inzenders een wenkend toekomstperspectief dat hier en daar wel wat sciencefiction-achtig aandoet.

Eiwitrijk Voedselrijk: herverkaveling van ons bord

Heel logisch om in deze regio voedsel te benoemen als het verbindende element tussen samenleving en landschap, ook om zo de extremen in het huidige landbouwsysteem bespreekbaar te maken. Het ruimtelijk voorstel is genuanceerd. Door te werken met een driedeling – gebaseerd op natuurlijke systemen en culturele factoren – geven de inzenders duidelijk aan waar in Foodvalley het roer om moe en waar landbouwkundige activiteiten kunnen worden doorgezet. Het is een schrale troost dat dit plan na lang wikken en wegen net buiten de top 3 is gevallen.

De vallei, waar het leven naar meer smaakt

Doordachte definitie van wat gezondheid op regionale schaal is met aandacht voor specifieke groepen zoals kinderen, ouderen en vrouwen. Het is vooral een sterke analyse, maar nog te weinig een plan.

Regio Drenthe-Overijssel

Juryberaad

Tijdens de discussie over de dertien plannen voor deze regio – die, en dat wil de jury graag benadrukken, vrijwel allemaal van hoog niveau waren – bleek dat individuele zienswijzen en voorkeuren soms ver uiteen lagen. Een deel van de jury koos voor sterke landschappelijke concepten die de algehele gezondheid goed doen. Daarbij sloegen ze vooral aan op beloftevolle en concrete projecten die bij wijze van spreken morgen kunnen starten. Andere juryleden hadden zeker oog voor de vaak mooie en intelligente ontwerpvoorstellen, maar stelden ook vast dat die weinig effectief zijn als ze geen aansluiting vinden bij wat er in de Drents-Overijsselse veenontginningen speelt en hoe het er daar aan toe gaat.

De overweging om vooral te letten op hoe inzendingen rekening houden met en inspelen op wat dorpingen en boeren belangrijk vinden, komt niet uit de lucht vallen. Het raakt aan de tragische geschiedenis van een regio die decennialang een wingewest is geweest, een binnenlandse kolonie met een historie van uitbuiting en verwaarlozing. Het trauma en het verdriet uit die tijd werken nog altijd door waardoor de mentaliteit in het gebied ruig is, hard zelfs. Het wantrouwen richting de overheid is groot en nog altijd voelen de mensen zich miskend en op sommige momenten ronduit boos. De gezondheidsproblematiek hangt hiermee samen: mentale problemen als gevolg van armoede, werkeloosheid en sociale achterstanden komen relatief vaak voor. Het uitgeputte landschap is niet bepaald het decor voor een frisse neus of een wandeling in de natuur. Niettemin zijn de sociale verbanden sterk en is het arbeidsethos hoog. Wat betreft de boeren: ze willen best veranderen, als ze maar de kans krijgen om het op hun eigen tempo te doen. Binnen deze context kan het contraproductief zijn om met ‘westerse’ ideeën aan te komen zetten. Een 15-minutenlandschap klinkt interessant, maar gaat in een regio waar de afstanden zo groot zijn niet werken.

De jury rekt de definitie van ruimtelijk ontwerp op. Alvorens het tekenpotlood op te pakken, doen ontwerpers er goed aan om eerst scherp in beeld te krijgen wat er speelt en wat er nodig is, om zo een stevige basis te creëren voor eventuele vervolgstappen en ontwerpvoorstellen. Naast een aantrekkelijk verhaal over hoe het landschap er straks uitziet, is het in deze regio net zo effectief en waardevol om mensen te vertellen dat ‘sociale structuren zijn geanalyseerd’, dat daarin ‘identiteiten en sferen zijn ontdekt’ en dat die gebruikt zijn om een ‘organisatiestructuur op te tuigen waarbinnen planvorming zal plaatsvinden’.

Omdat uiteindelijk geen van de inzendingen beide aanvliegroutes in zich dragen, besluit de jury om voor de tweede ronde drie uiteenlopende voorstellen te selecteren. Als toonbeeld van een procesontwerp dat goed aansluit bij het gebied en de mensen is **Machtig mooie regio!** gekozen, een pleidooi om de aloude ‘marken’ nieuw leven in te blazen. Ook door is het plan **Van wingewest naar welzijnslandschap**. Hierin is het voedselbos gepresenteerd als een concreet vehikel om op verschillende schaalniveaus en in uiteenlopende gedaantes een positieve draai aan het gebied te geven waarbij het – mits het goed gebeurt – inwoners en boeren kan verleiden om aan te haken en mee te doen. Tot slot koos de jury voor **Alles wat leeft, beweegt**. Dit voorstel is wat klassieker van aard. Met een uitgesproken landschapsontwerp wordt een nu nog betekenisloos stuk land in het hart van de regio omgetoverd tot een aantrekkelijke bestemming voor iedereen.

Geselecteerde inzendingen

Van wingewest naar welzijnslandschap

Team

Tim Kort - *Strootman Landschapsarchitecten B.V.*
 Berno Strootman - *Strootman Landschapsarchitecten B.V.*
 Karel van Dompsele - *Strootman Landschapsarchitecten B.V.*
 Wouter van Eck - *Stichting Voedselbosbouw*
 Theo Spek - *Rijksuniversiteit Groningen*
 Sander van Lanen - *Rijksuniversiteit Groningen*

Bekijk [hier](#) de visie

De inzending bevat een sterke gezondheidsanalyse en het hoofdidee om overal in het gebied – langs wegen, aan dorpsranden, in grotere eenheden – voedselbossen te planten kan op sympathie van de jury rekenen. Aan de ene kant is het een manier om het gebrek aan organische stoffen op te heffen en met de aanplant van stukken bos een rijkere natuur en een rijker landschap te maken. Aan de andere kant leveren zulke bossen een bijdrage aan het verbeteren van de algehele gezondheid. Dat zit ‘m in de wijze waarop in dergelijke bossen voedsel ‘geteeld’ wordt – volgens de ecologische principes van de bosbouw –, maar ook in de sociale consequenties. Ze kunnen mits goed aangelegd uitgroeien tot plekken voor de zo gewenste blokjes om. Daarnaast zorgen zo voor herbergzaamheid in een weids en winderig landschap en hebben ze het in zich om de gemeenschapszin te versterken: samen plukken, samen beheren, samen eten.

Bovenstaande werkt alleen, benadrukt de jury, als de maatschappelijke inbedding van dit idee op orde is. Daarom raadt ze het team aan om het voorstel te testen in een voor het gebied kenmerkend veendorp als Schoonoord – met als motto: ‘als het daar werkt, kan het overal’. Verken of bewoners van bijvoorbeeld sociale huurwoningen betrokken willen worden, of zelfs eigenaar willen zijn. Bestudeer wat voedselbossen doelgroepen met (mentale) gezondheidsproblemen te bieden hebben. En onderzoek wat de houding is van de boeren: is er voor hen voldoende *incentive* om mee te doen aan de opbouw van een regionale structuur van voedselbossen?

Machtig mooie regio!

Team

Rick Lensink - *LOF Landschapsarchitecten*
 Yoran van Boheemen - *LOF landschapsarchitecten*
 Martijn Noordemeer - *LOF landschapsarchitecten*
 Lotte Oppenhuis - *LOF landschapsarchitecten*
 Annelies Acda - *Annelies Acda Advies*

Bekijk [hier](#) de visie

Het is nodig om het landschap te verdelen in eenheden die voor inwoners behapbaar zijn en het is dan slim om daarvoor het aloude en in de regio bekende markesysteem van stal te halen. Tot ver in de negentiende eeuw waren 'marken' de organisatie- en bestuursvorm waarbinnen in eerste instantie boeren afspraken maakten over het gebruik en het beheer van hun gemeenschappelijke gronden (graan op de essen, grazende schapen op de hei). Dat collectieve eigenaarschap leidde tot hechte gemeenschappen waar men elkaar te hulp schoot en een oogje in het zeil hield. Met de grootschalige veenontginningen door investeerders van buiten werd dit sociaal construct tenietgedaan.

Om vandaag de dag de veenontginningen gezonder en sterker te maken, komt een dergelijk coöperatief systeem goed van pas. Hedendaagse marken vormen immers een cruciale schakel tussen de overheid en het bestuur en de leefwereld van mensen. Marken zijn een manier om een brug te slaan tussen grote vraagstukken en lokale kwesties. Vanuit landbouwkundig oogpunt bepalen bodem en het water weer waar welk landgebruik gepast is. Daardoor krijgen het landschap en de natuur de ruimte om te herstellen, terwijl zo'n hedendaagse *common* - of zoals ze in de regio zeggen naoberschap - tegenwicht biedt aan de hectiek van alledag, aan een economie die bot gezegd draait om individuele belangen en rendementen.

Binnen elke marke regelen de mensen het zelf wel. Met de juiste middelen kunnen ze vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld energie, woningtekorten en waterbeheer eigenhandig oplossen. Daarbij, en dat is waar de jury op aanslaat, leveren markegemeenschappen een substantiële bijdrage aan het wegnemen van gezondheidsachterstanden. Mensen horen weer ergens bij en hulp is altijd in de buurt. Samen dingen doen, voor elkaar zorgen, gezamenlijk de omgeving beheren - het zal, mits het niet te romantisch wordt, de mensen goed doen.

De jury heeft maar een advies: zorg dat de ruimtelijke en landschappelijke consequenties van wat in de marken wordt opgepakt in de tweede ronde goed tot hun recht komen.

Alles wat leeft, beweegt

Team

Giacomo Gallo - *New Environments*

Nancy Smolka - *Studio(x,y)*

Pedro Luna - *New Environments*

Jacopo Grilli - *Art of Cities*

Bekijk [hier](#) de visie

Een sterk ruimtelijk ontwerp waar veel samenkomt. Zo typeert de jury het voorstel om in het hart van de regio het oude veenontginningspatroon als drager te nemen voor de aanpak van uiteenlopende vraagstukken. Vanuit drie principes - herstel van water en bodem, herprogrammeren van het landschap en herwaarderen van lokale 'talenten' - verandert het voormalige hoogveengebied in een wat de jury noemt 'regiopark'. Daarin zijn oude trekvaarten in ere hersteld en biedt een hoger waterpeil mogelijkheden voor natte teelten en nieuwe natuur. Overal in dit park vindt natuurontwikkeling plaats, met nieuwe lanen langs de oude verkavelingslijnen en de aanleg van moerassen en voedselbossen. Rondom

het park zijn initiatieven op het gebied van openbaar vervoer, wonen en zorg en de productie van biobased bouwmaterialen. Het spreekt de jury aan dat de inzenders een vergeten stuk land tot bestemming maken. Hoogveengebieden zijn vaak het ‘speeltje’ van ecologen waar niks mag en niets mogelijk is. Dit veenpark is anders: de natuur wordt een entiteit – je kan erin en er is van alles te doen.

Voor de volgende ronde roept de jury op om nader te verkennen wat dit regiopark betekent voor de algehele gezondheid. Zet het voorgestelde recreatienetwerk voldoende aan tot meer bewegen? Helpt het bij het voorkomen en bestrijden van psychische en mentale klachten? Voor de implementatie van dit ‘grand design’ is het raadzaam om aansluiting te zoeken bij sleutelspelers in het gebied en dan met name zorgverleners, ziekenhuizen, de GGD, boeren en natuurorganisaties.

Overige inzendingen

Bekijk [hier](#) alle overige inzendingen voor regio Drenthe-Overijssel

Het landschap als Drager van Geluk en Gezondheid

De historische, culturele en landschappelijke context is overtuigend uitgewerkt, je merkt dat de makers het gebied kennen. Ze laten zien hoe vraagstukken en kwaliteiten vanuit de geschiedenis doorwerken en benut kunnen worden voor gemeenschapszin, natuurherstel, gezondheid en de omslag naar een duurzame economie. Het wordt echter niet voldoende helder wat het plan concreet gaat doen en hoe er met bewoners en belanghebbenden zal worden samengewerkt.

Aderen geven AdemRUIMTE

Sensitief voorstel, met een doorwrochte analyse van het gebied. Het is prijzenswaardig dat de inzenders de mensen aan het woord laten en het noaberschap op waarde schatten. De inzending zet de innerlijke kracht van de regio centraal. De ruimtelijke uitwerking is daarentegen karig en het procesvoorstel met vier netwerken en een gezondheidsladder is soms ingewikkeld en abstract.

Onder ons: de Hoogveenontginningen weer hogerop

Duidelijke focus op het herstel van de hoogveenecologie. Een romantisch idee, mooi en aansprekend. En hoewel we best wat meer romantiek kunnen gebruiken, is de inzending toch te dun.

Trage netwerken centraal in Hoogveen en Vechtdal

Overtuigende gezondheidsanalyse op basis van een beproefde methode. Uitwerking naar ruimtelijke principes is goed. De inzending neemt gezondheid als uitgangspunt in plaats van als bijvangst. Het is wel een erg ‘stedelijk’ voorstel – ontsnappen aan ruis en reuring? – met te veel nadruk op mobiliteit. Uitvoering en proces zijn nog te globaal.

Samen sterk in een netwerk van nabijheid

De focus op een netwerk van dorpskernen is sterk: kunnen de dorpen samen meer zijn dan een som der delen? Goed dat een lokaal specialistenteam is betrokken. Het 15-minuten landschap is een interessant idee, maar nog te weinig aansprekend uitgewerkt in relatie tot de mensen in het gebied.

We doen het zelf wel!

Een nadrukkelijk beroep op eigenaarschap en zelfregie. Mooie vondst om vanuit de geschiedenis van marginalisering en op jezelf aangewezen zijn, nu het zelf aan de slag gaan neer te zetten als iets om trots op te zijn. Het gebiedsfonds is interessant, mede vanwege

de sterke positie voor boeren. Al met een al een goed voorstel, maar in vergelijking met het markeplan (Machtig mooie regio) te generiek – het voorstel had ook voor andere regio's kunnen gelden.

Veenkracht – Werken aan verbinding maakt gelukkig

Goede en krachtige analyse – het team lijkt diepgeworteld in het gebied. De makers verbinden geschiedenis, identiteit en landschap op een manier die perspectief biedt en bijdraagt aan welzijn en geluk. De trits van 'schappen' (gemeenschap-boerschap-veenschap) komt overtuigend en realistisch over. Het is een doekje voor het bloeden, maar dit plan is na lang wikken en wegen net buiten de top 3 gevallen.

Van zwoegen naar zweten

Radicale inzet op sport en beweging in allerlei vormen – waarmee in theorie veel gezondheidswinst kan worden behaald. De gepresenteerde structuur kan uiteindelijk landschapsvormend zijn. De jaarkalender is heel goed gevonden en lijkt werkbaar. De jury twijfelt echter of een op zichzelf kansrijk idee voor een regionaal sport- en hardloopparcours – met als hoofdattractie een jaarlijkse triatlon – de manier is om inwoners van deze regio aan te zetten tot gezond gedrag. Kortom, de jury is enthousiast over het idee zelf, maar is niet overtuigd dat het plan in specifiek deze regio goed zal landen.

Een Geturfd Landschap

Op basis van een landschappelijke en historische analyse het turflandschap inzetten voor toekomstontwikkeling en kwaliteit van leven. Inspirerend om het 'sociale landschap' te verbinden met het 'fysieke landschap'. Toch blijft het vooral een idee. Eventuele maatregelen en de impact ervan zijn nauwelijks uitgewerkt.

Goed voor mekaar!

Praktisch plan met focus op sociale cohesie en onderlinge zorg. Kansrijke strategie om de regio vitaler te maken door in te zetten op zogenoemde 'streekholders', met een nadruk op kinderen en dertigers (want die ontbreken nu). Het plan maakt echter nog niet voldoende helder hoe gezondheid en welzijn expliciet sturend kunnen zijn in keuzes.

Colofon

Landelijke jury

Hugo de Jonge (voorzitter), Yttje Feddes, Lea den Broeder

Regionale jury

Regio MooiMaasvallei

Pauline Terwijn, Geert de Vries, Jurgen Bous

Regio Foodvalley

Jan Pieter van der Schans, Eveline de Kock

Regio Drenthe-Overijssel

Marinke Steenhuis, Nelleke Vedelaar

Coördinatie en uitvoering

Lisa Niesten

Tekst

Mark Hendriks

Redactie en publicatie

Connie van Rossum

Bestuur Eo Wijersstichting

Flip ten Cate (voorzitter), Koos Seerden (penningmeester), Daan Zandbelt, David van Zelm van Eldik, Annius Hoornstra, Rienke Groot, Mathea Severeijns

Februari 2026